

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

7/46024
GK.183

Sayı : 43728771-610.00- 4132
Konu : 7/46024 Esas Sayılı Yazılı Soru Önergesi

ÇOK İVEDİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı)

İlgi: TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının 26.06.2014 tarihli ve 43452547-120.00-184694 sayılı yazısı.

İlgi yazıyla, Tekirdağ Milletvekili Sayın Faik ÖZTRAK'IN tarafıma tevcih ettiği 7/46024 esas sayılı yazılı soru önergesinin cevaplandırılması talep edilmektedir.

Söz konusu yazılı soru önergesiyle ilgili cevabımız ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Cevdet YILMAZ
Bakan

EKLER :

- 1)- Soru Önergesine İlişkin Cevaplar
(7 Sayfa)

Adres: Necatibey Cad. No:110/A-06100 Yücetepe-ANKARA

Telefon: +90 (312) 294 50 00 - 294 50 95 - 294 50 97

Faks: +90 (312) 294 69 77

Elektronik Ağ: <http://www.kalkinma.gov.tr>

okir@kalkinma.gov.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

Evrak teyidi <https://kbeb.kalkinma.gov.tr/Sorgu> adresinden EDAA-0U2O-8KLJ kodu ile yapılabilir.

**TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ SAYIN FAİK ÖZTRAK'IN YÖNELTTİĞİ 7/46024 ESAS
SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE YÖNELİK CEVAPLAR:**

Soru 1) Finans sektörüne ait reel katma değer hesaplamalarında dikkate alındığı söylenen TÜFE ile Finans ve Sigorta Faaliyetleri Zımni Deflatörü arasındaki bu farkın nedeni nedir?

Soru 2) Mali Kesimin başat sektörü olan bankacılık sektörünün karlılığı düşerken ve ücret gelirinde kayda değer bir artış yokken bu sektör toplam büyümeye tek başına % 40 katkısı nasıl yapmıştır?

Cevap 1, 2) Soru 1 ve 2'ye yönelik olarak finans sektörünün hesaplama yöntemi aşağıda sunulmuştur;

Finans ve Sigorta Faaliyetleri (NACE Rev.2-K)

Mali kuruluşlar ekonominin diğer kesimlerine mali hizmet sunmak suretiyle ekonomiye katkıda bulunan kuruluşları kapsamaktadır. Finans ve sigorta faaliyetleri içerisinde yer alan alt sektörler aşağıda sıralanmıştır:

- Finans hizmet faaliyetleri (NACE Rev.2-64)
 - Merkez bankası faaliyetleri
 - Diğer parasal aracılık faaliyetleri
 - FISIM
- Sigorta, reasürans ve emeklilik fonları (NACE Rev.2-65)
- Finansal hizmetler ile sigorta faaliyetleri için yardımcı faaliyetler (NACE Rev.2-66)
 - Menkul Değer Aracı Kurumları
 - Döviz Büroları
 - Faktöring Şirketleri
 - Finansal Kiralama Şirketleri
 - Tarım Kredi Kooperatifleri
 - Özel Finans Kurumları
 - Özel Emeklilik Fonları
 - Mali aracılığa hizmet eden diğer kuruluşlar

Finans ve sigorta faaliyetlerinin katma değer hesaplaması *doğrudan ve dolaylı* hesaplama olmak üzere iki ana hesaplamadan oluşur.

Doğrudan Ölçüm

Doğrudan üretim değeri bankacılık sektörünün faiz dışı üretim değerinden elde ettiği gelirleri içermekte olup, Merkez Bankası para ve banka istatistikleri kullanılarak hesaplanmaktadır.

Hesaplamalarda mevduat ve kredi bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları ayrımında kar zarar tabloları kullanılmaktadır.

Merkez Bankasının katma değer hesabı Avrupa Hesaplar Sistemine uygun olarak maliyet esasına göre hesaplanmaktadır. Merkez Bankası'nın üçer aylık dönemler itibariyle gelir gider tabloları kullanılarak;

- İşgücü ödemeleri
- Amortisman
- Vergi ve harçlar

kalemlerinin toplamı ile Merkez Bankasının katma değeri hesaplanmaktadır.

Sigortacılık sektörünün üretim ve katma değer hesabında, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün dönemsel sigorta ve reasüransların gelir ve gider tabloları kullanılmaktadır. Hazine Müsteşarlığı'ndan alınan sigorta şirketlerinin alınan prim ve ödenen tazminat değerleri esas alınarak hesaplamalar yapılmaktadır.

Menkul değer aracı kurumları, döviz büroları, tarım kredi kooperatifleri ve özel finans kurumlarının üretim ve katma değer büyüklüklerinin hesaplanmasında, menkul değer ve döviz büroları için gelir gider tabloları alandan derlenirken, diğer kuruluşların internet sitelerinden ve resmi yazışmalarla gelir gider tabloları derlenmektedir.

Mali kuruluşlara hizmet eden kar amacı olmayan kuruluşlar da mali kuruluşlar sektörü içerisinde yer almaktadır. Bu kuruluşlarla ilgili veriler de dönemlik yazışmalarla elde edilmektedir. Elde edilen gelir gider tablolarından maliyet esasına göre katma değer büyüklüğü hesaplanmaktadır.

Mali kuruluşların sabit fiyatlarla üretim ve katma değer büyüklüklerinin hesaplanmasında tüketici fiyat endeksi kullanılmıştır. Bankaların doğrudan katma değer büyüklüğü tüketici fiyat endeksi ile deflate edilerek sabit fiyatlara dönüştürülmektedir. Aynı yöntem banka dışı diğer mali kuruluşlar için de uygulanmaktadır.

Mali aracılık hizmetlerinin dolaylı ölçümü (FISIM)

Mali aracılık hizmetlerinin *dolaylı ölçümü*, 1993 Ulusal Hesaplar Sistemi ve 1995 Avrupa Hesaplar Sisteminin getirdiği yeni kavramlardan biridir. Mali aracılar, verilen hizmet bedelini açık bir biçimde aracılık hizmetlerini kullananlardan talep etmemekte, alınan ve ödenen faiz kalemleri içerisinde yer aldığı varsayılmaktadır.

1993 Ulusal Hesaplar Sisteminde (SNA93) ve 1995 Avrupa Hesaplar Sisteminde (ESA95) mali aracılık hizmetleri, referans faiz oranı kullanımı ile çok daha ayrıntılı olarak sisteme dahil edilmiş ve yeni versiyonları olan ESA2010 ve SNA2008 ile detaylı olarak ele alınmıştır. Hesaplamaların temelini teşkil eden 'referans faiz oranı' ile mevduat ve kredilere uygulanan faiz oranı arasındaki fark banka sisteminin aracılık hizmeti olarak değerlendirilmektedir.

Mevduatlara ödenen faiz ile referans faiz oranına dayalı olarak hesaplanan, ödenmesi gereken faiz arasındaki fark mevduat stoku üzerindeki mali aracılık hizmeti olarak hesaplanmaktadır. Aynı şekilde referans faiz oranı ile verilen krediler için alınması gereken faiz ile alınan faiz arasındaki fark kredi stoku üzerindeki mali aracılık hizmetini oluşturmaktadır. Bu şekilde hesaplanan iki değer toplamı ile toplam mali aracılık hizmetlerinin dolaylı ölçüm değeri elde edilmektedir. FISIM kısaca aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Dolaylı

Ölçülen Mali Aracılık Hizmetleri (FISIM) = KREDİ üzerindeki FISIM + MEVDUAT üzerindeki FISIM (1)

KREDİ
Üzerindeki FISIM = [Toplam Faiz Geliri –(Toplam Kredi Stoğu*Referans Faiz Oranı)]

MEVDUAT
Üzerindeki FISIM = [(Toplam Mevduat stoğu *Referans Faiz Oranı-Toplam Faiz Gideri)]

Sabit fiyatlarla FISIM Hesaplamasında yukarıda bahsi geçen mevzuat ve el kitapları dikkate alınmaktadır.

FISIM (Kredi üzerindeki, sabit) = $\frac{\text{Kredi üzerindeki FISIM}}{\text{Fiyat indeksi}} \cdot \frac{\text{Temel Dönem Marjı}}{\text{Cari Dönem Marjı(Kredi)}}$

FISIM (Mevduat üzerindeki, sabit) = $\frac{\text{Mevduat üzerindeki FISIM}}{\text{Fiyat indeksi}} \cdot \frac{\text{Temel Dönem Marjı}}{\text{Cari Dönem Marjı (Mevduat)}}$

Cari Dönem Marjı (Kredi) = $\frac{\text{İlgili dönem Kredi üzerindeki FISIM}}{\text{İlgili dönem Kredi Stoğu}}$

Cari Dönem Marjı (Mevduat) = $\frac{\text{İlgili dönem Mevduat üzerindeki FISIM}}{\text{İlgili dönem Mevduat Stoğu}}$

Kredi ve Mevduat için ‘Temel dönem marjı’ yukarıdaki formüllerle 1998 baz yılı için hesaplanmaktadır.

Özet olarak sabit fiyatlarla ‘Kredi’ ve ‘Mevduat’ üzerindeki FISIM;

FISIM (Kredi üzerindeki, sabit) = $\frac{\text{Kredi Stoğu}}{\text{Fiyat indeksi}} \cdot \frac{\text{Temel Dönem Marjı}}{\text{Cari Dönem Marjı(Kredi)}}$

FISIM (Mevduat üzerindeki, sabit) = $\frac{\text{Mevduat Stoğu}}{\text{Fiyat indeksi}} \cdot \frac{\text{Temel Dönem Marjı}}{\text{Cari Dönem Marjı (Mevduat)}}$

Formülleri ile hesaplanmaktadır.

Finans ve Sigorta Faaliyetleri'nin % 90'ını finans hizmetleri oluşturmaktadır. Bu hesaplamanın büyük payını ise dolaylı ölçülen FISIM oluşturmaktadır. Mevcut hesaplamada FISIM'daki cari değerde düşmenin nedeni kredi stoğundaki %27,5'lik büyümeye karşılık kredi faiz gelirlerinde % 12,5'lik artış meydana gelmesi ve mevduat üzerindeki FISIM'da ise mevduat stoğundaki artış % 22,1 iken, mevduata ödenen faiz giderinin % 47,1'lik artış göstermesidir. Bu durum hem kredi üzerindeki hem de mevduat üzerindeki FISIM'ı aşağı yönde etkilemektedir.

Sabit fiyatlarla hesaplamalardaki artışın sebebi ise hem kredi stoğu hem de mevduat stoğundaki artıştan kaynaklanmaktadır. Bu stok değeri dönemsel bazda % 27,5'lik artış göstermiştir. Oluşan bu artış deflate edilip temel dönem kredi marjıyla çarpıldığında kredi üzerindeki FISIM artışı % 18,0 olarak hesaplanmaktadır. Mevduat stoğundaki artış % 22,11 iken, bu oluşan değer deflate edilip temel dönem mevduat marjıyla çarpıldığında mevduat üzerindeki sabit FISIM artışı % 13,0 olarak hesaplanmaktadır. Kredi ve mevduat için ayrı ayrı yapılan bu hesaplamalar toplam FISIM hesabına % 15,3'lük artış olarak yansımaktadır.

Yıllara göre finans ve sigorta faaliyetlerinin cari ve sabit gelişme hızları EK 1'de yer almaktadır.

Soru 3) TÜİK'in yayımladığı verilerin kalitesini ve tutarlılığını kontrol edecek bir iç denetim mekanizması var mıdır?

Cevap 3) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin ulusal hesaplar dahilinde yayımladığı verilerin kalitesini ve tutarlılığını kontrol etmek için her bir değişken ilgili deflatörleriyle, gelişme hızlarıyla, paylarıyla geçmiş hareketleriyle karşılaştırılarak analiz edilmektedir.

TÜİK'in yayımladığı verilerin kalite ve tutarlılığının kontrol edilmesi için yürütülen çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

TÜİK karar alıcıların, araştırmacıların ve tüm istatistik kullanıcılarının ihtiyaç duydukları istatistiksel verileri uluslararası standartlara uygun olarak güvenilirlik, tutarlılık, tarafsızlık, istatistiki gizlilik, güncellik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda üretmekte ve yayımlamaktadır.

TÜİK merkez ve taşra teşkilatının istatistik çalışmaları ile Resmî İstatistik Programı'nda (RİP) yer alan resmî istatistiklerin üretimindeki tüm süreçleri, bilimsellik ve uluslararası standartlara uygunluk açısından izlemek, incelemek, değerlendirmek ve gerektiğinde yerinde kalite kontrol çalışmaları yapmak üzere Veri Kalite Kontrol Kurulu oluşturulmuştur. Kurul, 10/11/2005 tarihli ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu çerçevesinde üretilen tüm resmî istatistiklerde, verilerdeki ve veri üretim süreçlerindeki eksiklik ve/veya hatalar ile tüm süreçlerde uygulanacak veri kalite kontrol ilkelerini belirleyerek, program kapsamında üretilen resmî istatistikleri bilimsel açıdan incelemek, bunların belirlenen sınıflama, standart ve veri kalite esaslarına uygunluğunu izlemek, incelemek ve değerlendirmek konularında çalışmalar yürütmektedir.

TÜİK'in ürettiği istatistiklerin kalitesine yönelik çalışmalar, veri üretiminin her aşamasında uygulanmakta olup; soru kağıdı (anket formu) tasarımı, yöntem, veri derleme, veri girişi, edit, kod, istatistiklerin üretilmesi, kullanıcıya sunum ve yayımlama aşamalarını içermektedir.

Veri kalitesine yönelik çalışmalar; araştırmalarda alan uygulaması öncesi, alan uygulaması sırası ve alan uygulaması sonrasında yürütülmektedir. Veri üretimi için Kurum bünyesinde 26 Bölge Müdürlüğü faaliyet göstermektedir. Alan uygulamaları öncesinde, asıl araştırmanın tüm aşamalarına ilişkin kontroller için pre-test ve pilot çalışmalar yapılmaktadır.

Araştırmaların alan uygulaması sırasında, istatistiki birimlerden alınan bilgilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Merkezi Veri Toplama Grubu tarafından Bölge Müdürlüklerinin sorumluluğundaki alan uygulamaları, Bilgisayar Destekli Telefonla Görüşme yolu ile Merkez'den kalite denetimi yapılmakta ve takip edilmektedir. Verinin güncelliği ve doğruluğu, alan uygulaması sırasında anketör denetimi, sayım ve geniş çaplı araştırmalarda cevap güvenilirliği çalışmaları, örnekleme teknikleri kullanılarak belirlenmiş soru formlarının kontrolörler vasıtasıyla doğrulanması vb. yöntemlerle sağlanmaktadır.

Alan uygulaması sonrasında, edit-kod talimatları ile derlenen tüm verilerin kontrolü yapılmakta ve gerektiğinde “cevaplayıcılarla” tekrar görüşülerek düzeltilmektedir.

Bununla birlikte, araştırma verisinin kalitesine ilişkin raporlama konusu son yıllarda büyük önem kazanmış olup; 2007 yılından bu yana Avrupa Birliği İstatistik Ofisi'ne (European Statistical Office-EUROSTAT) kalite raporları gönderilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra TÜİK'te üretilen istatistiklere ilişkin olarak kurum içi ve uluslararası boyutta Avrupa Birliği'ne de uyumlu olacak şekilde 2013 yılından itibaren yıllık çalışmalar için “Kurumsal Kalite Raporu (KKR)” hazırlanmasına karar verilmiştir. Kurumsal Kalite Raporları, TÜİK tarafından üretilen ve yayımlanan resmi istatistiklerin kalitesini ve güvenilirliğini arttırmak amacıyla kullanılan bir öz denetim aracıdır.

Kurumsal Kalite Raporları, EUROSTAT, EFTA üyeleri, AB üye ve aday ülkeler tarafından üretilen istatistiklerin güvenilirliklerini artırmak için kullanılan Avrupa İstatistik Sistemi (European Statistical System-ESS) içinde yer alan kalite bileşenleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Kurumsal Kalite Raporları, istatistiksel süreç ve çıktıları kapsamaktadır. İstatistiksel süreç ile örneklem araştırmaları, sayımlar, idari kayıt kullanımı, istatistiksel verinin derlenmesinde geçen aşamalar; çıktılarda ise üretilen istatistiklerin güvenilirliğine ilişkin göstergeler tanımlanmaktadır. Çalışmalar yenilendikçe, hazırlanan kalite raporları da güncellenmektedir. Kurumsal Kalite Raporları dahili kullanıcılar ile paylaşılmakta olup şu ana kadar 42 araştırmaya ait Kurumsal Kalite Raporu mevcuttur.

Hazırlanan raporlarda;

- İstatistik kullanıcılarının taleplerinin ne dereceye kadar karşılandığının bir ölçüsü olarak **uygunluk**,
- Üretilen istatistiğin doğruluğu ve güvenilirliğine ilişkin olarak hesaplanan göstergelerin sorgulandığı **doğruluk**,
- Verinin yayım tarihine ilişkin olarak **zamanlılık ve yayımlanma takvimine uygunluk**,
- Verinin anlaşılabilirliği/açıklığı, veriye erişilebilirlik konusunda kolaylıkların sorgulandığı, verinin kullanıcı merkezli hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda **erişilebilirlik ve açıklık**,
- İstatistiksel kavram ve tanımlarda zaman boyutunda, coğrafi alanlarda oluşan farklılıkların sorgulandığı ve aynı konu hakkında elde edilen bilginin tutarlılığı, uluslararası standartlara uygunluğu konusunda **karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık**,

bileşenlerine ilişkin açıklama ve kalite künyesini oluşturan gösterge değerleri (cevapsızlık oranı, kapsam dışı birim oranı, standart hata değerleri, yayımlanma takvimine uygunluk vb.) ayrıntıları ile yer almaktadır.

Kalite raporlarının yanı sıra, araştırmalarda üretilen tahminlere ilişkin standart hata değerleri, güven aralıkları, değişim katsayısı değerleri de hesaplanarak yayınlarda sunulmaktadır.

Tablo 1. Finans ve sigorta faaliyetlerinin cari ve sabit büyüme hızları

EK 1

Çeyrek/İktisadi faaliyet kolları (NACE Rev 2)	Finans ve sigorta faaliyetleri Financial and insurance activities Cari Gelişme Hızı	Finans ve sigorta faaliyetleri Financial and insurance activities Sabit Gelişme Hızı
1999	99,4	6,0
1.çeyrek-quarter	107,5	3,3
2.çeyrek-quarter	127,4	5,9
3.çeyrek-quarter	109,4	1,3
4.çeyrek-quarter	69,5	12,6
2000	9,2	4,3
1.çeyrek-quarter	55,8	9,3
2.çeyrek-quarter	17,5	4,5
3.çeyrek-quarter	-10,7	6,9
4.çeyrek-quarter	-10,1	-1,8
2001	78,0	16,0
1.çeyrek-quarter	-28,1	16,2
2.çeyrek-quarter	152,5	14,0
3.çeyrek-quarter	151,0	18,9
4.çeyrek-quarter	49,6	14,7
2002	-25,4	-6,0
1.çeyrek-quarter	50,6	-7,2
2.çeyrek-quarter	-50,8	-8,5
3.çeyrek-quarter	-49,3	-6,1
4.çeyrek-quarter	17,8	-2,9
2003	0,6	-5,1
1.çeyrek-quarter	21,9	-2,3
2.çeyrek-quarter	-28,2	-6,2
3.çeyrek-quarter	15,6	-10,5
4.çeyrek-quarter	-3,1	-1,5
2004	19,8	14,0
1.çeyrek-quarter	-10,0	6,8
2.çeyrek-quarter	66,9	16,6
3.çeyrek-quarter	24,9	18,4
4.çeyrek-quarter	15,4	14,1
2005	-1,7	13,6
1.çeyrek-quarter	21,6	14,9
2.çeyrek-quarter	-1,4	12,6
3.çeyrek-quarter	-11,5	13,2
4.çeyrek-quarter	-9,7	13,7
2006	19,5	14,0
1.çeyrek-quarter	0,3	13,6
2.çeyrek-quarter	21,0	18,3
3.çeyrek-quarter	26,9	13,9
4.çeyrek-quarter	29,9	11,2

Çeyrek/İktisadi faaliyet kolları (NACE Rev 2)	Finans ve sigorta faaliyetleri Financial and insurance activities Cari Gelişme Hızı	Finans ve sigorta faaliyetleri Financial and insurance activities Sabit Gelişme Hızı
Quarter/Kind of economic activity (NACE Rev 2)		
2007	25,3	9,8
1.çeyrek-quarter	32,2	13,0
2.çeyrek-quarter	27,0	8,0
3.çeyrek-quarter	27,3	10,9
4.çeyrek-quarter	17,1	7,8
2008	20,6	9,1
1.çeyrek-quarter	21,8	9,3
2.çeyrek-quarter	17,0	9,6
3.çeyrek-quarter	15,3	8,0
4.çeyrek-quarter	27,9	9,4
2009	29,2	8,5
1.çeyrek-quarter	36,7	10,6
2.çeyrek-quarter	34,9	7,5
3.çeyrek-quarter	33,2	7,8
4.çeyrek-quarter	15,1	8,3
2010	-5,1	6,8
1.çeyrek-quarter	-0,7	3,5
2.çeyrek-quarter	0,3	6,8
3.çeyrek-quarter	-17,5	6,7
4.çeyrek-quarter	-2,4	9,7
2011	0,2	9,6
1.çeyrek-quarter	-7,4	10,0
2.çeyrek-quarter	-9,1	9,2
3.çeyrek-quarter	12,2	12,9
4.çeyrek-quarter	6,8	6,8
2012	14,7	3,2
1.çeyrek-quarter	9,7	4,5
2.çeyrek-quarter	13,4	3,6
3.çeyrek-quarter	14,7	0,9
4.çeyrek-quarter	20,0	3,8
2013	12,8	9,8
1.çeyrek-quarter	29,6	6,5
2.çeyrek-quarter	23,0	8,5
3.çeyrek-quarter	8,9	11,0
4.çeyrek-quarter	-5,1	12,7
2014		
1.çeyrek-quarter	-4,5	13,9